

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

30 април 2020 година *

„Преюдициално запитване — Държавни помощи — Член 108 ДФЕС — Несъвместима с вътрешния пазар схема за помощи — Решение на Европейската комисия, с което се разпорежда възстановяване на неправомерните помощи — Регламент (ЕС) 2015/1589 — Член 17, параграф 1 — Давностен срок от десет години — Прилагане към правомощията за възстановяване на Комисията — Член 16, параграфи 2 и 3 — Национална правна уредба, предвиждаща по-кратък давностен срок — Принцип на ефективност“

По дело C-627/18

с предмет преюдициално запитване на основание член 267 ДФЕС, отправено от Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (Административен и данъчен съд Коимбра, Португалия) с акт от 31 юли 2018 г., постъпил в Съда на 5 октомври 2018 г., в производството по дело

Nelson Antunes da Cunha Lda

срещу

Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: Ал. Арабаджиев, председател на състава, Р. G. Xuereb (докладчик) и Т. von Danwitz, съдии,

генерален адвокат: Н. Saugmandsgaard Øe,

секретар: М. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 12 септември 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP), от J. Saraiva de Almeida и Р. Estevão, advogados,
- за португалското правителство, от L. Inez Fernandes, Р. Barros da Costa, Н. Almeida и А. Gameiro, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от М. França, В. Stromsky и G. Braga da Cruz, в качеството на представители,

* Език на производството: португалски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 12 декември 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 16, параграфи 2 и 3 и на член 17, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2015/1589 на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ОВ L 248, 2015 г., стр. 9).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Nelson Antunes da Cunha Lda и Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP) (Институт за финансиране на земеделието и рибарството, Португалия) по повод принудителното събиране от Nelson Antunes da Cunha на неправомерна помощ с общ размер 14 953,56 EUR въз основа на решение за възстановяване на Европейската комисия.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 25 и 26 от Регламент 2015/1589 гласят:
 - „(25) В случаите на неправомерна помощ, която не е съвместима с вътрешния пазар, ефективната конкуренция следва да бъде възстановена. За тази цел е необходимо помощта, включително лихвите, да бъдат възстановени незабавно. Подходящо е възстановяването да бъде извършено в съответствие с процедурите от националното законодателство. Прилагането на тези процедури не следва, предотвратявайки незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията, да попречи на възстановяването на ефективната конкуренция. За да се постигне този резултат, държавите членки следва да вземат всички необходими мерки, гарантиращи ефективността на решението на Комисията.
 - (26) От съображения за правна сигурност е подходящо да се установи срок на давност от 10 години с оглед на неправомерната помощ, след изтичането на който не може да бъде разпоредено възстановяване“.
- 4 Член 16 от Регламент 2015/1589, озаглавен „Възстановяване на помощ“, предвижда:
 - „1. Когато са взети отрицателни решения в случаи с неправомерна помощ, Комисията решава съответната държава членка да вземе всички необходими мерки за възстановяване на помощта от бенефициера („решение за възстановяване“). Комисията не изисква възстановяване на помощта, ако това противоречи на общ принцип на правото на Съюза.
 2. Помощта, която трябва да се възстанови съгласно решение за възстановяване, включва лихва в подходящ размер, определен от Комисията. Лихвата е дължима от датата, на която неправомерната помощ е била на разположение на бенефициера до датата на нейното възстановяване.

3. Без да се засяга разпореждане на Съда на Европейския съюз съгласно член 278 от ДФЕС, възстановяването се извършва незабавно и в съответствие с процедурите по националното законодателство на съответната държава членка, при условие че те позволяват незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията. За тази цел и в случая на производство пред националните съдилища съответните държави членки предприемат всички необходими стъпки, които са предвидени в съответните им правни системи, включително и временни мерки, без да се засяга правото на Съюза“.

- 5 Член 17 от Регламент 2015/1589, озаглавен „Давностни срокове за възстановяване на помощта“, предвижда в параграф 1:

„Правомощията на Комисията за възстановяване на помощ са предмет на давностен срок от десет години“.

- 6 Предходните разпоредби са възпроизведени от Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета от 22 март 1999 година за установяване на подробни правила за прилагането на член [108 ДФЕС] (ОВ L 83, 1999 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 41), изменен с Регламент (ЕС) № 734/2013 на Съвета от 22 юли 2013 г. (ОВ L 204, 2013 г., стр. 15), който Регламент 2015/1589 отменя.

Португалското право

- 7 По силата на член 306, параграф 1 от Código Civil (Граждански кодекс) давностният срок започва да тече от момента, в който правото може да бъде упражнено.

- 8 Член 309 от Гражданския кодекс, озаглавен „Обичаен срок“, предвижда:

„Обичайният давностен срок е двадесет години“.

- 9 Член 310 от този кодекс гласи:

„С изтичането на пет години се погасяват:

[...]

d) законни или договорни лихви, дори когато не е настъпила тяхната изискуемост, и дивидентите на дружествата;

[...]“.

- 10 Съгласно член 323, параграф 1 от посочения кодекс давността се прекъсва с покана за изпълнение или с връчване по съдебен ред на акт, с който пряко или косвено се изразява намерение да се упражни това право.

- 11 Член 40 от decreto-lei n. 155/92 (Декрет-закон № 155/92) от 28 юли 1992 г. (*Diário da República*, серия I-A, № 172/1992 от 28 юли 1992 г.) установява режима на финансово управление на държавата. Този член, озаглавен „Погасителна давност“, предвижда:

„1 — Задължението за връщане на получени суми се погасява с изтичането на пет години от получаването им.

2 — Посоченият по-горе срок се прекъсва или спира при настъпване на общите основания за прекъсване или спиране на давността“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 На 8 април и на 7 юли 1993 г. Nelson Antunes da Cunha, жалбоподател в главното производство, сключва с Caixa de Crédito Agrícola Mútuo — Coimbra (CCAM Coimbra) договори за кредит във връзка с кредитна линия за възстановяване на земеделски и животновъдни дейности.
- 13 Decreto-lei n.º 146/94 (Декрет-закон № 146/94) от 24 май 1994 г. (*Diário da República*, серия I-A, № 120 от 24 май 1994 г.) създава режим за предоставяне на кредитни линии, предназначен да насърчи, от една страна, намаляването на задлъжнялостта на предприятията от сектора на интензивното животновъдство, и от друга страна, възстановяването на свиневъдството. Португалската република не нотифицира този режим на Комисията в разрез с изискването по член 88, параграф 3 ЕО.
- 14 В рамките на тези договори за кредит в съответствие с Декрет-закон № 146/94 праводателят на IFAP извършва между 1994 г. и 1996 г. плащания в полза на Nelson Antunes da Cunha под формата на лихвени субсидии с общ размер 7526,90 EUR (4189,90 EUR са изплатени на 12 юли 1994 г., 2513,94 EUR — на 12 юли 1995 г., и 823,06 EUR — на 30 април 1996 г., наричани по-нататък „разглежданата помощ“).
- 15 На 25 ноември 1999 г. Комисията приема Решение 2000/200/ЕО относно схемата за помощи, приведена в действие от Португалия с оглед развитието на предприятията от сектора на интензивното животновъдство и възстановяването на свиневъдството (ОВ L 66, 2000 г., стр. 20, наричано по-нататък „решението на Комисията от 25 ноември 1999 г.“).
- 16 По същество от разпоредителната част на това решение, чийто адресат е Португалската република, следва, че въведената с Декрет-закон № 146/94 схема за помощи е несъвместима с общия пазар. Следва също че Португалската република е длъжна да премахне тази схема за помощи и да вземе всички необходими мерки, за да си възстанови от получателите вече неправомерно предоставените помощи. Уточнява се, че възстановяването се извършва в съответствие с процедурите по националното право и че върху подлежащите на възстановяване суми се начислява лихва от датата, на която те са били предоставени на разположение на получателите, до действителното им възстановяване. Посочва се и че Португалската република уведомява Комисията в срок от два месеца, считано от датата на нотифициране на посоченото решение, за мерките, които е взела, за да се съобрази с него.
- 17 На 23 юли 2002 г. праводателят на IFAP изпраща на Nelson Antunes da Cunha писмо с искане за възстановяване на разглежданата помощ. Последното оставя без уважение това писмо.
- 18 На 12 август 2009 г. IFAP изпраща до това дружество ново писмо, получено на 13 август 2009 г., с което иска от него да възстанови разглежданата помощ в срок от десет работни дни, считано от получаването на посоченото писмо.
- 19 На 7 юли 2013 г. Serviço de Finanças de Cantanhede (Данъчна служба Кантанъде, Португалия) образува производство по принудително събиране на данъчни задължения срещу Nelson Antunes da Cunha за събиране на вземанията на IFAP за разглежданата помощ в размер на 7526,90 EUR заедно с лихви за забава в размер на 7426,66 EUR.
- 20 Nelson Antunes da Cunha подава възражение срещу това производство пред запитващата юрисдикция, тоест Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (Административен и данъчен съд Коимбра, Португалия). То твърди, от една страна, че съгласно член 40 от Декрет-закон № 155/92 задължението за възстановяване на получените суми се погасява след изтичането на петгодишен срок от получаването им, поради което задължението за възстановяване на разглежданата помощ е погасено по давност. От друга страна, що се отнася до лихвите за

забава, то изтъква, че тъй като са минали повече от пет години от датата, на която свързаното с тях задължение е станало изискуемо, тези лихви също са погасени по давност съгласно член 310, буква d) от Гражданския кодекс.

- 21 Запитващата юрисдикция отбелязва, че националното законодателство не предвижда специален давностен срок за изпълнението на разпореждане за възстановяване на неправомерна помощ, поради което висшите национални юрисдикции са постановили, че за вземанията на IFAR, съответстващи на събирането на финансови помощи, отпуснати от португалската държава, които с решение на Комисията се считат за несъвместими с вътрешния пазар, се прилага обичайният давностен срок от 20 години по член 309 от Гражданския кодекс.
- 22 Запитващата юрисдикция добавя, че що се отнася до лихвите, свързани с помощта в тесен смисъл, висшите национални юрисдикции считат, че без допълнителни формалности не може да се заключи, че за тези лихви се прилага давностният срок от 20 години, предвиден в член 309 от Гражданския кодекс. Всъщност според тези юрисдикции договорните или законните лихви, дори неизплатени, се погасяват с изтичането на петгодишен срок по силата на член 310, буква d) от Гражданския кодекс — срок, който съгласно правилото на член 306 от същия кодекс започва да тече от момента на настъпване на изискуемостта на задължението.
- 23 Като се има предвид, от една страна, постоянната практика на Съда в областта на държавните помощи, съгласно която прилагането на националните процедури не трябва да възпрепятства възстановяването на ефективната конкуренция, като не позволи незабавното и ефективно изпълнение на решението за възстановяване на Комисията, и от друга страна, намерението на законодателя на Съюза, произтичащо от съображение 26 от Регламент 2015/1589, запитващата юрисдикция иска да се установи дали предвиденият в член 17, параграф 1 от Регламент № 2015/1589 давностен срок от десет години се прилага само в отношенията между Европейския съюз и държавата членка, която е предоставила помощта, или също в отношенията между тази държава и бенефициера на незаконната помощ.
- 24 Тази юрисдикция иска да се установи също дали член 16, параграф 2 от Регламент 2015/1589, съгласно който подлежащата на възстановяване помощ включва лихви, и принципът на ефективност допускат прилагането на петгодишния давностен срок, предвиден в член 310, буква d) от Гражданския кодекс, по отношение на възстановяването на лихвите върху такава държавна помощ.
- 25 Според посочената юрисдикция, след като лихвите, дължими за периода преди петте години, предшествали прекъсващия давността акт, посочен в член 323, параграф 1 от Гражданския кодекс, се считат за погасени по давност, вземането за лихвите върху държавна помощ може да се погаси по давност дори преди самото право на Комисията да изисква възстановяването на тази помощ.
- 26 В отговор на искане за разяснения, отправено от Съда на основание член 101 от неговия процедурен правилник, запитващата юрисдикция уточнява, що се отнася до разглеждания в главното производство случай, че тъй като петгодишният давностен срок е бил прекъснат само с обикновено препоръчано писмо от 26 юли 2013 г., всички начислени преди 26 юни 2008 г. лихви са погасени по давност.
- 27 Тя добавя, че с оглед на националното право предвиденият в член 310, буква d) от Гражданския кодекс петгодишен давностен срок не може да се счита за прекъснат от какъвто и да било вид писмо, изпратено от Комисията до португалските власти, или от последните до получателя на помощта, тъй като това писмо няма характер на покана за изпълнение или на връчен по съдебен ред акт по смисъла на член 323, параграф 1 от Гражданския кодекс.

28 При това положение Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (Административен и данъчен съд, Коимбра) решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Прилага ли се давностният срок за упражняване на правомощията [на Комисията] за възстановяване на помощ, предвиден в член 17, параграф 1 от Регламент 2015/1589, само за отношенията между Европейския съюз и държавата членка, адресат на решение за възстановяване на помощи, или и за отношенията между посочената държава и подателя на възражение, в качеството му на бенефициер на помощ, обявена за несъвместима с [вътрешния] пазар?
- 2) В случай че се установи, че посоченият срок е приложим към отношенията между държавата членка, адресат на решение за възстановяване на помощи, и бенефициера на помощ, обявена за несъвместима с [вътрешния] пазар, трябва ли да се приеме, че този срок се отнася само до фазата на производството или и до изпълнението на решението за възстановяване?
- 3) В случай че се установи, че посоченият срок е приложим към отношенията между държавата членка, адресат на решение за възстановяване на помощи, и бенефициера на помощ, обявена за несъвместима с [вътрешния] пазар, трябва ли да се приеме, че този срок се прекъсва с всяко действие във връзка с неправомерната помощ, извършено от Комисията или от държава членка, макар бенефициерът на подлежащата на възстановяване помощ да не е бил уведомен за него?
- 4) Допускат ли член 16, параграф 2 от Регламент 2015/1589 [...] и [общите] принципи[...] на [правото на] Съюза, по-конкретно принципите на ефективност и несъвместимост на държавните помощи с [вътрешния] пазар, прилагането на давностен срок, по-кратък от определения в член 17 от Регламента, като предвидения в член 310, [...] буква d) от Гражданския кодекс за лихвите, начислявани върху подлежащата на възстановяване помощ?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 29 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 17, параграф 1 от Регламент 2015/1589 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденият в тази разпоредба десетгодишен давностен срок за упражняване на правомощията на Комисията в областта на възстановяване на помощи се прилага единствено в отношенията между Комисията и държавата членка — адресат на решението за възстановяване на тази институция, или и към отношенията между тази държава и получателя на помощта, за която се счита, че е несъвместима с вътрешния пазар.
- 30 Член 17, параграф 1 от Регламент 2015/1589, който предвижда давностен срок от десет години, се прилага единствено спрямо правомощията на Комисията за възстановяване на помощта (вж. в този смисъл решение от 23 януари 2019 г., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, т. 52).
- 31 Следователно този срок не може да се прилага към производството за възстановяване на незаконна помощ от компетентните национални органи (вж. в този смисъл решение от 5 март 2019 г., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 108 и 109).

- 32 Всъщност от практиката на Съда следва, че тъй като Регламент 2015/1589 съдържа разпоредби от процесуално естество, които се прилагат спрямо всички висящи пред Комисията административни производства в областта на държавните помощи, той кодифицира и утвърждава практиката на Комисията в областта на разглеждането на държавните помощи и не съдържа нито една разпоредба относно правомощията и задълженията на националните юрисдикции, които продължават да се уреждат от разпоредбите на Договора съобразно тяхното тълкуване от Съда (вж. по аналогия решения от 23 януари 2019 г., *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, EU:C:2019:51, т. 66 и от 5 март 2019 г., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 110). Тези преценки важат по същия начин и за правомощията и задълженията на националните административни органи (решение от 5 март 2019 г., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 111).
- 33 С оглед на гореизложеното на първия въпрос следва да се отговори, че член 17, параграф 1 от Регламент 2015/1589 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденият в тази разпоредба десетгодишен давностен срок за упражняване на правомощията на Комисията в областта на възстановяването на помощи се прилага единствено в отношенията между Комисията и държавата членка — адресат на решението за възстановяване на тази институция.

По втория и третия въпрос

- 34 Предвид отговора на първия въпрос не следва да се отговаря на втория и третия въпрос.

По четвъртия въпрос

- 35 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 16, параграф 2 от Регламент 2015/1589, съгласно който подлежащата на възстановяване помощ включва лихви, и принципът на ефективност, посочен в параграф 3 от същия член, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на национален давностен срок, по-кратък от десетгодишния давностен срок, предвиден в член 17, параграф 1 от този регламент, за възстановяването на тези лихви.

Предварителни бележки

- 36 Както ИФАР, така и португалското правителство оспорват тълкуването на запитващата юрисдикция, според което петгодишният давностен срок, предвиден в член 310, буква d) от Гражданския кодекс, може да се приложи към събирането на лихвите върху подлежащата на възстановяване помощ и да попречи на възстановяването на тези лихви.
- 37 ИФАР счита, че в случая може да упражни правото си на вземане срещу Nelson Antunes da Cunha едва след края на административното производство, образувано с цел възстановяването на помощите, тоест на датата на писмото от 23 юли 2002 г., посочено в точка 17 от настоящото решение. Поради това той счита, че правото на възстановяване на лихвите върху разглежданата помощ не е погасено по давност. От своя страна португалското правителство поддържа, че тъй като португалското право не предвижда специален давностен срок за възстановяването на недължимо получените държавни помощи, приложимият давностен срок както за възстановяването на самата помощ, така и за свързаните с нея лихви за забава е общият национален давностен срок от 20 години.
- 38 В това отношение е достатъчно да се припомни, че когато е сезиран с преюдициално запитване от национална юрисдикция, Съдът трябва да се придържа към тълкуването на националното право, което му е изложила националната юрисдикция (вж. в този смисъл решение от 14 юни 2017 г., *Online Games* и др., C-685/15, EU:C:2017:452, т. 45 и цитираната съдебна практика).

Следователно каквито и да са критиките на страните в главното производство и заинтересованите лица срещу възприетото от запитващата юрисдикция тълкуване на националното право, настоящото преюдициално запитване трябва да се разгледа, като се има предвид тълкуването на това право, дадено от тази юрисдикция (вж. в този смисъл решение от 21 юни 2016 г., *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, т. 25).

По въпроса

- 39 Безспорно е, че Португалската република е била длъжна да си възстанови помощта, посочена в решението на Комисията от 25 ноември 1999 г., ведно с лихвите в съответствие с разпоредителната част на това решение и член 16, параграф 2 от Регламент 2015/1589.
- 40 По силата на член 16, параграф 3 от този регламент възстановяването на такава помощ се извършва в съответствие с процедурите по националното право, при условие че те позволяват незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията.
- 41 Всъщност, макар по принцип да са приложими към възстановяването на незаконно отпуснати помощи, националните правила за погасителната давност трябва да се прилагат по такъв начин, че да не правят изискването от правото на Съюза възстановяване практически невъзможно, и при пълно зачитане на интереса на Съюза (вж. в този смисъл решение от 26 юни 2003 г., *Комисия/Испания*, C-404/00, EU:C:2003:373, т. 51 и цитираната съдебна практика).
- 42 Следва също да се подчертае, че основната цел на възстановяването на неправомерно предоставена държавна помощ е да се отстрани нарушението на конкуренцията, предизвикано от осигуреното с неправомерната помощ конкурентно предимство (решение от 7 март 2018 г., *SNCF Mobilités/Комисия*, C-127/16 P, EU:C:2018:165, т. 104 и цитираната съдебна практика). Възстановяването на положението, предхождащо изплащането на неправомерна или несъвместима с вътрешния пазар помощ, е необходимо условие за запазване на полезния ефект на разпоредбите от Договорите относно държавните помощи (решение от 19 декември 2019 г., *Arriva Italia* и др., C-385/18, EU:C:2019:1121, т. 85 и цитираната съдебна практика).
- 43 Задължението за възстановяване е изпълнено едва когато засегнатата държава членка действително събере сумата на несъвместимата помощ, заедно с лихвите (вж. в този смисъл решения от 12 февруари 2008 г., *CELF и ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, EU:C:2008:79, т. 54 и от 3 септември 2015 г., *A2A*, C-89/14, EU:C:2015:537, т. 42).
- 44 Следва също да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда като цяло целта на давностните срокове е да се гарантира правната сигурност (решение от 23 януари 2019 г., *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, EU:C:2019:51, т. 71 и цитираната съдебна практика).
- 45 При все това, макар че следва да се следи за спазването на изискванията за правна сигурност, важно е също така спазването на тези императивни изисквания да се претегли спрямо обществения интерес, чиято цел е недопускане на нарушаване на функционирането на пазара посредством увреждащи конкуренцията държавни помощи, което съгласно постоянната практика на Съда налага връщането на неправомерните помощи, за да се възстанови предходното положение (вж. в този смисъл решение от 14 януари 1997 г., *Испания/Комисия*, C-169/95, EU:C:1997:10, т. 47 и цитираната съдебна практика).
- 46 Следва също да се припомни, че съгласно постоянната практика, предвид императивния характер на контрола в областта на държавните помощи, извършван от Комисията съгласно член 108 ДФЕС, от една страна, предприятията — получатели на дадена помощ, по принцип могат да имат оправдани правни очаквания за нейната правомерност само ако помощта е била

предоставена съгласно предвидената в посочения член процедура, и от друга страна, всеки добросъвестен икономически оператор трябва обичайно да бъде в състояние да се увери, че тази процедура е била спазена. По-специално, когато дадена помощ е приведена в действие без предварително уведомление до Комисията, поради което тя е неправомерна по силата на член 108, параграф 3 ДФЕС, получателят на помощта не може да има към този момент оправдани правни очаквания относно нейното правомерно отпускане (решение от 5 март 2019 г., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 98 и цитираната съдебна практика). Както отбелязва генералният адвокат в точка 67 от заключението си, това важи както за индивидуалните помощи, така и за тези, които са предоставени по схема за помощ.

- 47 От дадените от запитващата юрисдикция разяснения е видно, че в делото по главното производство предвиденият в член 310, буква d) от Гражданския кодекс петгодишен давностен срок, приложим за лихвите върху разглежданата помощ, е бил прекъснат едва на 26 юли 2013 г. и че всички дължими лихви за периода преди 26 юни 2008 г. са погасени по давност по силата на тази разпоредба. От това следва, че прилагането на този давностен срок би попречило на възстановяването на част от лихвите върху разглежданата помощ, и следователно за пълното възстановяване на същата.
- 48 Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че щом като лихвите, дължими за периода преди петте години, предхождащи прекъсването на давността действие, се считат за погасени по давност, вземането за лихвите върху дадена помощ би могло да бъде погасено по давност дори преди да се погаси по давност правото на Комисията да изисква възстановяването на тази помощ. В хода на съдебното заседание пред Съда Комисията подчертава също че прилагането в случая на такъв национален давностен срок би довело до погасяване по давност на част от лихвите, свързани с първото плащане на разглежданата помощ, тъй като са изтекли повече от пет години между това първо плащане, извършено през 1994 г., и решението на Комисията от 25 ноември 1999 г.
- 49 На първо място, що се отнася до погасяването по давност на част от лихвите върху разглежданата помощ преди приемането на решението на Комисията от 25 ноември 1999 г., следва да се отбележи, че настъпването на подобна погасителна давност би направило невъзможно пълното възстановяване, изисквано от правото на Съюза.
- 50 Както отбелязва генералният адвокат в точка 59 от заключението си, в рамките на десетгодишния срок по член 17, параграф 1 от Регламент 2015/1589 Комисията винаги може да поиска възстановяване на неправомерна помощ, при това независимо от евентуалното изтичане на приложимия в националното производство давностен срок (вж. в този смисъл решение от 5 март 2019 г., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 114).
- 51 Освен това, както следва от цитираната в точка 46 от настоящото решение съдебна практика, в случая *Nelson Antunes da Cunha* не може валидно да се позовава на оправдани правни очаквания относно правомерността на разглежданата помощ, тъй като тя е била приведена в действие от Португалската република без предварително уведомяване на Комисията.
- 52 Следователно запитващата юрисдикция трябва да остави без приложение национален давностен срок за възстановяването на подлежаща на възстановяване помощ, който е изтекъл още преди приемането на решението на Комисията за възстановяване.
- 53 На второ място, що се отнася до погасяването по давност на част от лихвите върху разглежданата помощ след приемането на решението на Комисията от 25 ноември 1999 г., следва да се отбележи, че в съответствие с член 16, параграф 3 от Регламент 2015/1589 изпълнението на решение за възстановяване на Комисията трябва да бъде незабавно.

- 54 От писменото становище на IFAP обаче е видно, че за да се съобрази с това решение, неговият праводател е изпратил писмо на Nelson Antunes da Cunha на 23 юли 2002 г., тоест близо три години след приемането на посоченото решение, за да поиска от него да възстанови сумата от 7526,90 EUR, ведно със съответните лихви. Nelson Antunes da Cunha не уважава това искане, поради което на 12 август 2009 г., т.е. близо десет години след приемането на същото решение, IFAP му изпраща ново писмо, с което изисква възстановяване на разглежданата помощ. След размяна на няколко писма между Nelson Antunes da Cunha и IFAP, на 26 юли 2013 г. в крайна сметка е образувано производство за събиране на това вземане, което прекъсва давностния срок.
- 55 Следователно погасяването по давност на част от лихвите върху разглежданата помощ, след приемането на решението на Комисията от 25 ноември 1999 г., се дължи главно на факта, че праводателят на IFAP и IFAP са забавили изпълнението на това решение, тъй като са изтекли близо четиринадесет години между приемането на последното и прекъсването на давностния срок, както подчертава Комисията в съдебното заседание пред Съда.
- 56 Да се допусне обаче погасяването по давност на лихвите върху неправомерна помощ, с мотива че националните органи са изпълнили със закъснение решението на Комисията от 25 ноември 1999 г. за възстановяване на помощта, би направило практически невъзможно пълното възстановяване на тази помощ, а правната уредба на Съюза относно държавните помощи би била лишена от всякакъв полезен ефект (вж. в този смисъл решение от 20 март 1997 г., Alcan Deutschland, C-24/95, EU:C:1997:163, т. 37)
- 57 Освен това, що се отнася до държавна помощ, обявена от Комисията за несъвместима, ролята на националните органи се свежда до това да приведат всяко решение на Комисията в изпълнение. Следователно тези органи не разполагат с никакво право на преценка относно възстановяването на тази помощ (вж. в този смисъл решение от 20 март 1997 г., Alcan Deutschland, C-24/95, EU:C:1997:163, т. 34).
- 58 Доколкото националният орган няма дискреционни правомощия, несигурността на получателя на неправомерно предоставена индивидуална помощ се прекратява веднага щом Комисията приеме решение, с което обявява тази помощ за несъвместима и изисква нейното възстановяване (вж. в този смисъл решение от 20 март 1997 г., Alcan Deutschland, C-24/95, EU:C:1997:163, т. 36). Както отбелязва генералният адвокат в точки 77 и 78 от заключението си, тази преценка важи и за помощите, предоставени по схема за помощи.
- 59 В случая следователно положението на Nelson Antunes da Cunha не може да бъде приравнено на положение, при което икономическият оператор няма представа дали компетентната администрация ще се произнесе и при което принципът на правна сигурност налага тази несигурност да се прекрати в определен срок (вж. в този смисъл решение от 20 март 1997 г., Alcan Deutschland, C-24/95, EU:C:1997:163, т. 35).
- 60 При тези обстоятелства принципът на правната сигурност, който давностните срокове имат за цел да гарантират, не може да бъде пречка за възстановяването на обявена за несъвместима с вътрешния пазар помощ, както подчертава генералният адвокат в точка 81 от заключението си.
- 61 С оглед на изложените по-горе съображения на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 16, параграф 2 от Регламент 2015/1589, съгласно който подлежащата на възстановяване помощ включва лихви, и принципът на ефективност, посочен в параграф 3 от същия член, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на национален давностен срок към възстановяването на помощ, когато този срок е изтекъл още преди приемането на решението на Комисията, с което тази помощ се обявява за неправомерна и се разпорежда възстановяването ѝ, или когато този давностен срок е изтекъл основно поради закъснението на националните органи при изпълнението на това решение.

По съдебните разноси

62 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

- 1) Член 17, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2015/1589 на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденият в тази разпоредба десетгодишен давностен срок за упражняване на правомощията на Европейската комисия в областта на възстановяването на помощи се прилага единствено в отношенията между Комисията и държавата членка — адресат на решението за възстановяване на тази институция.
- 2) Член 16, параграф 2 от Регламент 2015/1589, съгласно който подлежащата на възстановяване помощ включва лихви, и принципът на ефективност, посочен в параграф 3 от същия член, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на национален давностен срок към възстановяването на помощ, когато този срок е изтекъл още преди приемането на решението на Комисията, с което тази помощ се обявява за неправомерна и се разпорежда възстановяването ѝ, или когато този давностен срок е изтекъл основно поради закъснението на националните органи при изпълнението на това решение.

Подписи